

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. J. VERLEUR — AMERSFOORT

Onnut, niet nutteloos

Lukas 17, vers 7 t/m 10

Hoe ongeneeslijk godsdienstig het mensenhart is, heeft de Heer Jezus vooral laten zien in zijn woorden tegen de Farizeeën en hun levenshouding. Niet tegen hun leer, want dat was de leer van Mozes, maar tegen hun praktijken.

Wij doen altijd net, alsof die Farizeeën vrome huichelaars waren, die er helemaal niets van meenden. En die zullen er ook wel onder hen geweest zijn. Maar het was niet het kenmerkende van hun levenspatroon. Dat was het karakter van hun religieus besef. Je zou het het beste zó kunnen aangeven: ze waren en deden zo vroom, omdat ze van mening waren, dat ze zó alleen bij God in aanmerking kwamen.

Ze gingen er van uit, dat ze een soort kontrakt met God hadden. Als je later in het rijk van God wilde komen, moest je héél erg precies naar de wet van Mozes leven. De gewone man kwam daar niet aan toe. Maar als je behoorde tot die stand van „geestelijkheid”, waartoe de farizeeër zich rekende, behoorde je tot die bovenlaag, met wie God het het beste getroffen had.

Want het mensenhart is godsdienstig van aard. Religieus in denken en doen. Zó is hij geschapen. Zó is hij van zichzelf. En hij kan het maar niet laten, om zich vroom te gedragen. Want een mens zonder god is een verminking van zichzelf. Hij wordt geen dier, omdat hij niet in de levende God gelooft, maar in een god van eigen makelij. Nee, hij blijft een levend mens, die naar Gods beeld was geschapen. Hij heeft dat beeld verminkt. Hij heeft, zegt Paulus in de brief aan de gemeente in Rome, hij heeft dat beeld veranderd in de gelijkenis van een sterfelijk schepsel; hij heeft zijn Godsgedachten aangepast aan zijn gebroken denken; maar hij blijft mens, religieus en godsdienstig, al verdwaalt hij in zijn ongeneeslijke

religiositeit onherroepelijk.

De farizeeër (dat was voor die tijd: de orthodoxe mens; de mens, met de zuivere leer en met de beste moraal, naar de wet van Mozes nog wel) de farizeeër dacht zich zijn mens-zijn als een kontrakt met God, die zoveel gaf voor zoveel. Het leven was net een soort weegschaal; aan de ene kant woog God het goede af en aan de andere kant het kwade. En wat het zwaarste was, moest dan ook het zwaarste wegen. Dat was de overeenkomst. Het kontrakt. Zóveel voor zoveel. Net als de handel op de markt. Net als de rechter bij het vonnis. Net als de rente op het kapitaal.

Daarom beijverde de farizeeër zich, om alles precies te doen naar de wet en naar wat de rabbijnen als regel van de wet hadden aangegeven. Als je eenmaal gevangen zit in dit levensgedrag, moet je de religiositeit ten top voeren. Anders voldoe je niet aan de regels van het kontrakt en krijg je God tegen je, die het oordeel velte. Maar dié vorm van religie, daar kom je dan ook nooit mee klaar; je wordt ongeneeslijk godsdienstig, want je hebt nooit genoeg gedaan voor de Heer van het kontrakt.

Net als met de heer en zijn slaaf, zegt Jezus. Zonder een levende vader-kind-verhouding degradeert de relatie met God tot die van een heer en een knecht. De knecht komt van het land; hij heeft geploegd of op het vee gepast. Hij is natuurlijk goed moe na zo'n dag werken. Maar zegt de heer nu, als zijn knecht thuis komt, dat hij maar aan tafel moet komen en meeeten? Nee, de heer laat de slaaf eerst de maaltijd voor zich klaar maken en de slaaf mag eerst de tafel dienen. Pas dan, als het eten dan klaar is, krijgt hij ook wat. De heer bedankt ook de slaaf niet uitvoerig voor zijn bediening. Het was zijn taak. Hij deed, wat hem opgedragen was. Klaar. Afgelopen. Zo gaat het met de heer-knecht-relatie. Als alles

klaar is, zeg dan maar gerust: we zijn onnutte slaven; wij deden alleen maar, wat wij moesten doen. Wat klinkt dat hard. Alsof er niets van het evangelie in zit. Nee, inderdaad. Wie de levende God alleen ziet als de heer van het godsdienstkontrakt, is zélf maar de onnutte slaaf, die helemaal niets verdient, die nergens recht op heeft en slechts gedaan heeft, wat hij moest doen.

En zo verdwaal je in de malle-molen van de ongeneeslijke godsdienstigheid en raak je gevangen in de kwaal van de hemelbestormer, die van mening is, dat hij het met God wel goed maken zal of kan. Als geloof niet anders zou zijn dan de inspanning om in Gods rijk, in de hemel of in de eeuwige rust te komen, dan is de kerk een „zaakje”; het geloof een prestatie en de God, die we dan zoeken, is niet anders dan de Heer van het bedrijf; de werkgever met een groot aantal werknemers, die elke week hun loonzakje komen halen. Voor wie zó godsdienstig bedrijft, is het een hopeloos zaakje. Onnutte slaven. Met geloof valt voor God niets te verdienen. Zélf als we alle geboden tot in de finesses zouden volbrengen, zijn we nog maar mensen, die deden, wat we moesten doen.

We hebben bij déze God geen krediet, alleen maar een debet. Als het koninkrijk van God alleen een bank is voor alle bovennatuurlijke schatten en een verzekeringsmaatschappij tegen alle geestelijke risico's dan heb je nooit genoeg betaald.

Als je alleen maar gelooft, om in de hemel te komen, ben je ongeneeslijk godsdienstig, maar er is geen échte, levende Vader-kind-relatie.

Je bent nog maar een onnutte slaaf. Geloof, bijbels geloof, geloof in Jezus Christus is niets anders dan: „alles krijgen om niet en helemaal niets verdienen.”

Volstrekt en alleen leven van genade, van ontferming en barmhertigheid.

Dat is niet zo leuk, voor de farizeeër, die dacht dat hij een kontrakt met God had en dacht, dat hij het met de voorwaarden van dat kontrakt aardig ver had geschopt. Hij is ongeneeslijk religieus en de Heiland zegt dan ook tegen zo'n schriftgeleerde, Nicodemus, dat hij met zijn vermeende religiositeit in

het rijk van God niet komen kan, als hij niet helemaal van voren aan begint en weer mens wordt door de geboorte uit de Geest.

Maar Nicodemus was niet ongeneeslijker dan de gereformeerde, de vrome christen, die van mening is, dat de lieve Heer God in de hemel toch wel erg blij mag zijn met zulke brave kerkmensen, als wij zijn; die al onze plichten trouw vervullen en nog wel eens iets voor de arme wereld ook willen doen.

Maar als we God voor óns waagentje spannen en zó het rijk willen verwerven, zien we nog niet, hoe ongeneeslijk wij lijden aan onze godsdienstwaan.

Zonder wedergeboorte kun je het koninkrijk niet eens zien, laat staan: ingaan. Dan zijn we nog maar: onnutte slaven, geen blijde kinderen.

Is dus álle religie dwaasheid?

Wacht even; want *onnutte* slaven zijn nog geen *nutteloze* knechten. Als het gaat over het „moeten” doen, dan is er alleen maar: plicht. Maar er is ook een „mogen”. Als de Heer ons een plaats geeft en een taak in zijn dienst, dan is dat van heel grote betekenis. Niet om te verdienen, maar om te geven en te danken. Nutteloos is in Gods rijk niemand en niets. Nutteloos is in de kerk geen mens, die de Heer Jezus kent als zijn Heer en Verlosser, die hem van God als zijn Vader heeft leren kennen. En geloof is dat wonder van de Geest, dat we niets meer moeten, omdat we alles mogen als een geschenk van de Vader.

in dit nummer

- 281 *Ds J. J. Verleur,*
Onnut, niet nutteloos
- 282 *Drs H. de Jong,*
Iets over hedendaagse bijbeluitleg
- 283 *Mr M. W. Westerhuis,*
Bijbel en (geschiedenis)-wetenschap
- 284 *D. W. L. Milo,*
Open brief
Prof. dr H. J. Jager,
Zo was het (20)
- 286 *A. W. Bierteker,*
Techniek: zin, onzin of waanzin?

Een kind is nooit nutteloos, als het blij en dankbaar doet, wat Vader van hem vraagt.

Ik ben geen knecht, maar een kind van God, door Jezus Christus. Hij heeft mijn ongeneeslijke godsdienstigheid genezen door een herboren relatie van verlossing en dankbaarheid.

Ik geloof in Hem, de God en Vader van mijn leven.

Ik mag doen, wat Hij vraagt en geven, wat Hij schenkt.

Levend geloof geneest (door de Geest) van godsdienstigheid.

Is uw relatie met de levende God die van een ongeneeslijke religiositeit of die van een levend geloof? Pas dan zijn we, hoewel onnutte knechten, geen nutteloze kinderen. Door het verlossende bloed en de vernieuwende Geest van Christus.

Het schrijven over Amnesty International, gepubliceerd in de nummers van 15 en 22 september jl. was ondertekend door de secretaris van A.I., George A. J. Simensma.

H. DE JONG — AMSTERDAM

IETS OVER HEDENDAAGSE BIJBELUITLEG

Ik wil nog even doorgaan op het verschijnsel dat ik vorige week aanduidde. Dat dus gesproken of geschreven woorden niet langer hun betekenis in zichzelf hebben, maar steeds meer uitgelegd moeten worden naar de daarachter liggende bedoelingen, die de spreker of de schrijver er mee had. Ik waarschuwde toen tegen het gevaar van versubjectivering en verpsychologisering van het woordgebruik. „Woorden immers verwijzen in de eerste plaats naar een objectieve werkelijkheid buiten ons en pas daarna ook naar een subjectieve werkelijkheid in ons.” „Daarom moet er in ons woord-gebruik een streven liggen naar algemene geldigheid en moeten we proberen zo te spreken dat onze woorden los verkrijgbaar zijn en dan toch nog inhoud hebben.”

Weet u dat nu deze tendens tot versubjectivering van het woord ook een grote rol speelt in de tegenwoordige bijbeluitleg? Daar wil ik in dit artikel iets over zeggen.

„Black is beautiful”

Ik geef een voorbeeld uit een pas verschenen publicatie van Jan Bousen, Politieke lezing van de bijbel, een werkboek, Eltheto, nr. 59, '78. Op pag. 17 lezen we: „We hebben... de objectiviteit geleerd van de rationalistische traditie. We hebben wetenschappelijk leren denken. We hebben geleerd mensen beter te begrijpen dan ze zichzelf begrijpen. Dit alles laat zien: we hebben vergeten bij het lezen erop te letten wie de mensen die het schreven, werkelijk waren. We hebben geen oog gehad voor de eigen woorden en zinnen van die schrijvers. We hebben getracht ze te beheersen, maar we hebben ons niet laten ge-

zeggen. Om het eenvoudig te houden: de tekst „Black is beautiful” betekent iets anders voor een zwarte mens in de U.S.A., als de tekst „White is beautiful” zou betekenen voor de blanke mens in die staat... In het ene geval is een vrijheidsstrijd bedoeld, de andere wordt getekend door een superioriteitsgevoel. Het is op dezelfde manier iets anders wanneer een grootgrondbezitter ps. 22 citeert „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten, verre zijnde van mijn verlossing”, dan wanneer een van zijn pachters de psalm leest.”

Inlegkunde?

Wanneer men met deze voorbeelden zou willen zeggen hoe goed het is bij de uitleg van iemands woorden rekening te houden met de subjectieve, psychologische of sociale omstandigheden waarin iemand verkeert, dan zou daar weinig tegenin gebracht kunnen worden. Maar het gaat mij te ver, als er gezegd wordt: „In het ene geval is een vrijheidsstrijd bedoeld, de andere wordt getekend door een superioriteitsgevoel.” Want dit staat niet in de tekst, dat is niet uit de woorden op te maken. Hier wordt geen ruimte gelaten voor iemand die zonder enige bijbedoeling blij is met zijn huidskleur en zegt „black is beautiful”, laat staan dat er plaats is voor een blanke die dat

bewonderend beaamt en zegt, zwart is ook mooi.

En wanneer een grootgrondbezitter ps. 22 citeert: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten, verre zijnde van mijn verlossing?” moeten wij dan niet vanuit die woorden terug vragen naar zijn situatie? Zo te zien lijkt hij inderdaad weinig verlossing nodig te hebben, maar kunnen wij ons daarin niet vergissen? Onze kijk is toch vaak oppervlakkig? In de gegeven aanhaling is die grootgrondbezitter bij voorbaat belachelijk en ongehoofwaardig gemaakt. In plaats dat men vanuit zijn woorden naar zijn situatie vraagt, legt men vanuit een bekend veronderstelde situatie zijn woorden uit. Maar is dat niet inlegkunde in plaats van uitlegkunde? Heerst hier niet een geconstrueerd tekstverband over de tekst?

Marx als sleutel

In de bijbeluitleg werkt men tegenwoordig zeer vrijmoedig met een marxistisch aandoende maatschappij-analyse die men achter de teksten opstelt. Naar economisch-politieke maatstaven oordelend meent men de samenleving waarbinnen de bijbeltekst het eerst geklonken heeft te kunnen opdelen in verdrukken en verdrukten. Sommige teksten van de bijbel, vooral die van priesterlijke herkomst, worden beschouwd als komend uit de koker van de verdrukken, andere teksten, meer profetisch van origine, geven de schreeuw van de verdrukten weer. En deze maatschappelijke tegenstelling wordt nu de sleutel der kennis, de sleutel tot het verstaan van de tekst. Dit betekent dus dat als iemand uit de klasse der verdrukken een tekst uit de klasse der verdrukten in de mond neemt, hij daarmee per se ongeloofwaardig is. Hij rukt dan eigenlijk zo'n tekst uit z'n verband. En aangezien volgens deze zelfde maatschappij-analyse onze hedendaagse samenleving in haar geheel een verdrukkende samenleving is, kunnen bepaalde gedeelten van de Schrift daarin alleen maar verkeerd functioneren: de (groot grond)bezitters die ps. 22 citeren, een psalm van armen en verdrukten, van niet-bezitters, — zij eigenen zich wederrechtelijk zulke schriftwoorden toe. Wij moeten hen niet vertrouwen.

Sara en Hagar

Ik wil er nu een voorbeeld van geven, hoe we ons kunnen vergissen met deze marxistisch aandoende benadering van de bijbel. Het voorbeeld is gekozen uit Gen. 21, de verdrijving van Hagar en Ismaël uit de tent van Abraham. „Jaag die slaving met haar zoon weg.” Als we dit gedeelte marxistisch bekijken, zijn we snel uitgepraat. Dan hebben we hier een zeer sprekend voorbeeld voor ons van een maatschappelijke tegenstelling die in het

voordeel van de sterkere tot een 'oplossing' wordt gebracht. Natuurlijk, Ismaël gaf aanleiding, maar hoe gering was die? Zijn lachen — het was de stok om de hond, de underdog, te slaan. Hagar en Ismaël moesten weg: verdrukking!

Nu, misschien moeten we dit gedeelte dan ook wel voor 'n verdrukkende tekst houden, zoals er wel meer in de bijbel te vinden zijn, — zal men mogelijk tegenwerpen. Er wordt toch wel meer in de bijbel verteld dat niet door de beugel van de bijbelse normen kan? Maar dat zou betekenen dat heel Israël er vanaf dat moment gekleurd op staat. Immers gaan hier in Gen. 21 eigenlijk twee volken uiteen, de Israëlieten en de ismaëlieten, en Israël zou zijn zelfstandigheid als volk aan een aperte daad van verdrukking te danken hebben? Dat zou alles wat later binnen Israël over het recht der armen gesproken is, bij voorbaat ongeloofwaardig maken. Het zou dus wel erg ongelukkig zijn, als we juist in Gen. 21 met een verdrukkende tekst te maken zouden hebben, gesteld even dat die er zijn in de bijbel.

Wil de ware verdrukte opstaan?

Nee, we zullen ons niet blind moeten staren op het woord 'slavin' dat we verschillende malen in dit tekstverband tegenkomen. Want daarmee zijn we volstrekt niet de tegenstelling op het spoor, die deze tekst beheerst. Sara, hoewel meesteres, is hier de verdrukte partij. Het lachen, het uitlachen van Ismaël is maar niet een kwajongensstreek die door Sara wordt aangegrepen als stok om de hond te slaan. Het is het lachen van het ongeloof dat Gods werk in deze wereld en het geloof er in bespot. Dit lachen klinkt iedere gelovige bekend in de oren. In de mate waarin hij gelooft, krijgt hij het van de kant van de wereld te horen. Ismaël heeft met z'n lachen de meerderheid op zijn hand. Hij is maatschappelijk slechts de zoon van een slavin, maar geestelijk is hij met de grote hoop mee de verdrukker van het geloof. En daarom zegt Sara tot Abraham: in de wereld hoor ik dat hoongelach meer dan genoeg, 'mijn ziel is meer dan verzadigd van de spot der overmoedigen, de verachting der hovaardigen' (Ps. 123 : 4) — in mijn eigen huis wil ik het niet ook nog horen. „Jaag die slavin met haar zoon weg, want de zoon van deze slavin zal niet erven met mijn zoon, met Isaäk.” En hiervan zegt God: Sara heeft gelijk. Zeker is God hierin weer, zoals steeds, 'de partijganger der verdrukten', zoals men tegenwoordig graag zegt, maar het is simplistisch en vooringenomen om die verdrukking alleen maar economisch, politiek of maatschappelijk te zien. Hier faalt de marxistische benadering van de bijbel zichtbaar. De verdrukte is Sara en niet Hagar.

Het woord z n eigen uitlegger

Wat altijd al een gevaar was, blijkt in onze dagen ook weer een gevaar te zijn. Dat we buiten de bijbel om al een vooropgezette mening hebben gevormd, waarin dan achteraf het bijbelwoord moet passen. Nog vóórdat het geschreven Woord aan het woord komt, zijn dan de beslissingen al gevallen. Daarom pleit ik er voor dat het Woord — het bijbelwoord maar dan in navolging daarvan ook ons eigen woord — zijn eigen uitlegger zal zijn. Dat het evidentie in zichzelf moet hebben. De omstandigheden waaronder en de situatie waarin en de persoon door wie iets gezegd wordt — ze kunnen wel ter verklaring bijdragen, maar wat er gezegd wordt en wat er staat is het belangrijkste. Als iemand zegt: „black is beautiful”,

dan wil ik dat eerst als uitspraak-voor-zich beoordelen, ongeacht of die komt uit de mond van iemand die oranje of pimpelpaars van kleur is. En als iemand klaagt: 'mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten', dan wil ik informeren wat er aan de hand is, ook al komt die klacht van iemand die sociaal boven mij staat. Het zou bijvoorbeeld een koning kunnen zijn, zoals het opschrift van de psalm zegt. Het alternatief is toch, dat niemand iets nieuws meer kan zeggen? Dat iedereen alleen maar die dingen zegt die van hem verwacht kunnen worden? Met ècht gesprek is het dan gebeurd. Met echt luisteren trouwens ook. Het is werkelijk funest wanneer de beslissing over de uitleg van iemands woorden *buiten de tekst om* genomen wordt.

M. W. WESTERHUIS — APELDOORN

Bijbel en (geschiedenis)-wetenschap

Verleden jaar verscheen in de serie „cahiers voor het Christelijk onderwijs” een boekje van drs H. G. Leih, getiteld „Gods hand in de geschiedenis?”. In dit boekje gaf de schrijver o.a. kritiek op de geschiedschrijving van ds P. K. Keizer (PKK) in diens leerboeken „Kerkgeschiedenis”. Op deze kritiek heeft PKK uitvoerig gereageerd in het maandblad „Tot vrijheid geroepen” van febr. '77 in een artikel met opschrift „Oratio pro domo”.

Wat is de kwestie?? We kunnen deze het beste duidelijk maken aan de hand van een aantal citaten.

PKK schrijft (Dl. 1, p. 12): „alle assimilatiepogingen, die de joden zelf in de loop van twintig eeuwen dikwijls ondernomen hebben, zijn meestal op vreselijke wijze mislukt en door God zelf verhinderd: ghetto's, pogroms, „Auschwitz” . . . Ezechiël 20 : 32, 33, 34, 39”. In deel II, p. 53 kunnen we lezen: „In 1572 brak de strik los. In erbarming over zijn verdrukte kerk verschoof God de Here de macht van Filips II naar Prins Willem van Oranje. Van Spanje naar Oranje, Daniël 2 : 21.”

Leih schrijft daartegenover: „In ons geschiedenisonderwijs vertellen wij niet van de daden Gods in het verleden, omdat wij het geheimenis van Zijn verborgen leiding hebben te eerbiedigen” (p. 36). Naar aanleiding van deze zin merkt PKK in zijn Oratio op: „Hier botsen onze „geloofs-overtuigingen”.” Ik vraag me af of deze konklusie van PKK wel juist is, maar dat komt straks wel aan de orde.

Tot goed begrip van het verschil in visie van beide schrijvers lijkt het me juist eerst te zoeken naar hun gemeenschappelijke basis in deze en dat is gelukkig niet zo moeilijk vast te stellen. In eigen woorden weergegeven is het: niets op deze wereld geschiedt buiten God om. Dit geloof kan ook in eigen leven ondervonden worden. In onze vaderlandse geschiedenis komen we hiervan een mooi voorbeeld tegen in de ter gelegenheid van de ondergang van de Armada (1588) geslagen penning met als opschrift: Gods adem heeft ze verstrooid. Het is in alle opzichten historisch verantwoord om in een geschiedenisboek melding te maken van deze penning, immers hieruit blijkt duidelijk hoe (een gedeelte van) ons volk deze gebeurtenis in het geloof beleden heeft.

Een héél andere kwestie is: kan een historicus na bijv. raadpleging van de archieven in Madrid, Brussel, Londen, Den Haag enz. nu ook *wetenschappelijk* aantonen dat het Gods ingrijpen geweest is waardoor de Armada ten onder is gegaan? Kan — om een ander voorbeeld te geven — een Christen-man, die er persoonlijk van overtuigd is dat God Zelf hem en zijn vrouw bij elkaar gebracht heeft, nu ook deze overtuiging wetenschappelijk bewijzen??

Ik meen dat op deze vraag maar één bijbels antwoord gegeven kan worden, nl.: neen! Waarom dan niet? Omdat het God is die de mogelijkheid

tot het beoefenen van wetenschap heeft geschapen. Hij staat dus als Schepper boven, buiten de mogelijkheid tot wetenschapsbeoefening door de mens. Het is dus uitgesloten dat de mens God en Zijn daden tot voorwerp van wetenschapsbeoefening kan maken. Er is dus geen wetenschap, niet die van de filosofie noch die van de geschiedenis of theologie, die *wetenschappelijk* een „ietsje” van of over God kan prevelen. Wij kunnen alleen kinderlijk — en kinderen zijn geen wetenschappers — tot God komen, Hem belijden en van Hem getuigen.

„Staat een Christen-wetenschapper als wetenschapper dan neutraal tegenover God?” hoorde ik eens iemand kritisch vragen. Deze vraag is het beste te beantwoorden met een tegenvraag: staat een Christen-schoenmaker bij het maken of repareren van schoenen neutraal tegenover God? Of denken we soms dat een hoogleraar in de theologie of in de geschiedenis Christelijker werkt of Gode meer welgevallig werk levert dan een schoenmaker?

De geschiedschrijving is een onderdeel van en het geschiedenisonderwijs is gebaseerd op de geschiedeniswetenschap. Vanwege de door God aangegeven, bescheiden plaats der (geschiedenis)wetenschap kon — ja moest — Leih principiële zeggen dat in het geschiedenisonderwijs niet verteld wordt over de daden Gods in het verleden¹⁾. Het is denkbaar dat een geschiedenisleraar bijvoorbeeld bij de behandeling van de Duitse inval in Rusland speciaal stilstaat bij de voor de Duitsers desastreuze, strenge winter van 1941/42 en hierbij naar voren brengt dat hij persoonlijk gelooft dat hier sprake is van een bijzonder ingrijpen Gods. Of het Christelijk onderwijs met zo'n persoonlijk getuigenis gebouwd wordt, laat ik momenteel buiten beschouwing. Voor de kinderen moet in ieder geval absoluut duidelijk zijn — dat is gewoon een kwestie van eerlijkheid — dat meneer hier niet spreekt als historicus maar als (gewoon) gelovige die als zodanig op en ander moment voorgeeft in bijbellezen en gebed. Dit principiële onderscheid tussen de wetenschappelijke benadering van de geschiedenis enerzijds en het niet-wetenschappelijk getuigenis n.a.v. een bepaalde historische gebeurtenis anderzijds, missen we bij de pionier Groen en nog meer bij de een eeuw later levende prof. J. Kamphuis en PKK. Groen evenwel moest zich een weg banen temidden van en tegenover Verlichtingshistorici — Bilderdijs „Geschiedenis des vaderlands” heeft Groen nooit voor zijn rekening genomen — Kamphuis en PKK, hoewel ze theologen zijn, menen het te moeten opnemen tegen alle Christelijke historici van naam uit de 20e eeuw²⁾. Zo heeft Kamphuis in zijn boekje „De hedendaagse kritiek op de causaliteit van Groen van Prinsterer als historicus” (1962) alle door hem geciteerde, Christelijke historici o.w. Gerretson, De Pater, Smitskamp, M. C. Smit en Sneller verweten dat zij Groen, en met hem de Christelijke geschiedschrijving hebben laten vallen.³⁾

Nu rijzen er twee vragen: a) wat mogen de beweegredenen zijn van Kamphuis en PKK om alle christen-historici te kapittelen, en b) wat moeten we dan toch verstaan onder christelijke geschiedschrijving?

Het antwoord op de eerste vraag is een beredeneerd antwoord: 1e, wat christelijk is wordt beoordeeld aan de hand van de bijbel; 2e, theologen zijn belast met de bijbelstudie (in opdracht van de kerken) en beoordelen dus wat christelijk is; 3e, als zodanig houden zij de wacht bij de christelijke wetenschapsbeoefening en zijn zij zelfs verplicht christen-wetenschappers — biologen, filosofen, historici, juristen, enz. — op hun vingers te tikken als deze (zgn.) afwijken van de bijbel in hun wetenschappelijk werk. Zo gezien is het optreden van voornoemde theologen alleszins verklaarbaar en respectabel. Er is echter wel een „maar” bij, immers met deze zienswijze zijn we (weer) beland bij de R.K. geestelijkheid die tijdens en nog lang na de Middeleeuwen precies hetzelfde pretendeerde.

Voor het antwoord op de tweede vraag bezien we nog eens het tweede citaat van PKK: „In 1572 . . . In erbarming over zijn verdrukte kerk verschoof God de Here de macht van Filips II naar Prins Willem van Oranje, . . . Dan 2 : 21”.

We moeten aannemen dat de schrijver van de veronderstelling is uitgegaan dat iedereen weet dat in 1572 de Watergeuzen De Briel hebben ingenomen en dat daarna verschillende steden zich voor de prins verklaard hebben. Uit deze gebeurtenissen kan wederom iedereen — Calvinisten, Marxisten, socialisten en liberalen — konkluderen dat er een zekere machtsverschuiving heeft plaats gevonden. Maar met dit te vermelden — aldus Kamphuis en PKK — hebben we nog niet te doen met christelijke geschiedschrijving, immers van Gods almacht, „van het *Verbond dat in belofte en bedreiging de geschiedenis beheerst* (kurs. J.K.)⁴⁾ blijkt niets, dat moet er dus nog bij. Goed beschouwd is dan christelijke geschiedschrijving gelijk aan (=) neutrale geschiedschrijving plus (+) exe-

1) M.i. kunnen we hier beter lezen: „de daden Gods in de geschiedenis”. Bij het woord „geschiedenis” denken we aan die gebeurtenissen die van belang geweest zijn voor de onderwikkeling van de menselijke cultuur. Bij het woord „verleden” gaat het om alle, belangrijke en onbelangrijke feiten en feitjes van vroeger.

2) PKK meent de historici Te Lintum en H. en A. Algra als orthodoxe leerlingen van Groen te mogen aanvaarden. Hij geeft hier geen bewijs voor en ik meen dat dit ook moeilijk te leveren is.

3) Ik kan me voorstellen dat PKK wat geïrriteerd is over Leih's beoordeling van Kamphuis' boekje als „een veelszins waardevolle studie”. In dit boekje geeft Kamphuis duidelijk blijk ten volle achter de door Leih bekritiseerde visie van PKK te staan.

4) De hedendaagse kritiek . . . , p. 24.

D. W. L. MILO — DALMALLY

OPEN BRIEF

Jullie bent mijn open brieven, zei Paulus tegen zijn leerlingen te Corinthe, daar jullie toont brieven van Christus te zijn. En daarover sprak vandaag onze predikant. Jullie bent beschreven, zei hij tegen ons, niet met inkt maar met Gods Geest. En als jullie die boodschap goed hebt opgenomen, dan leest het hele dorp aan jullie het evangelie van Gods goedheid.

Ja, dat zei dominé MacVean, onze minister. Geen geheimtaal, zei hij, geen vaktermen — maar verstaanbaar voor iedereen. Want open is wat voor ieder zichtbaar en herkenbaar is. En een brief is kort, is een beknopte mededeling, een boodschap zonder veel uitleg.

Onze Schotse predikant is klein maar dapper. Zo op maandagmorgen, in zijn oudste jasje en zonder kunstgebit, is hij nietig. Net als Paulus. Maar als hij in functie is — hij draagt nog een ouderwetse toga — dan is hij ondanks zijn zeventig jaren moedig als een jonge leeuw. Dan durft hij alles te zeggen. Dan móet hij alles zeggen. En dan stalt hij ongedachte schatten uit het Woord voor ons uit. Ook net als Paulus.

Hij wist te vertellen van een jongeman, aan wie gevraagd werd: wat vandaag de beste vertaling van het nieuwe testament was? De jongen antwoordde: mijn moeder, die was de beste vertaling, voor ieder begrijpelijk.

Hij gaf nog een voorbeeld, onze predikant. Hij had iemand meegemaakt die altijd ijverig voor de kerk had gewerkt, levenslang ambtsdrager was geweest, in veel taken had gediend. Maar de man, die naast hem in de fabriek had gewerkt, bleek achteraf nooit te hebben geweten dat hij naast een christen had gewerkt. De ambtsdrager was also geen leesbare brief geweest.

Ja, onze dominé gaf een ander verhaaltje. Want een Schotse preek zit vaak vol met kleine illustratieve stories. Hij had in zijn eerste gemeente, als jong broekie, een beroemd man moeten begraven. Een groot man gezegd. Een enorme begrafenis, veel mensen van aanzien in de rouwdienst — maar hij had niet geweten, wat hij naar eerlijkheid moest zeggen: want de overledene had zich aan het christendom weinig gelegen laten liggen.

Hij zei nóg iets dat u weten wilt. Hij zei: Confucius heeft geschriften nagelaten, Mohammed ook, Karl Marx ook — maar van Jezus lezen we niet dat Hij ook maar één brief heeft geschreven. Nu ja, eenmaal schreef Hij iets in het zand, maar we weten niet eens wat en het was al verwaaid of verregend voor het gelezen werd. Maar Jezus zond twaalf apostelen uit: open brieven met Zijn leesbare boodschappen. Zij waren Zijn boodschappenjongens. Zijn geschriften. Apostels en Epistels. En zij hebben ons, hun leerlingen, als brieven opgesteld; beschreven met Gods Geest.

Men zegt wel eens, zei ds MacVean, dat Jezus zo veel zorg aan de lichamen der mensen, hun leven, hun gezondheid, wijdde — en zo weinig aan de zielen der mensen deed. Dat is maar schijn, zei hij. Jezus zag de volledige mens als een eenheid van lichaam en ziel. Een brief, zo zei hij, moet niet woorden alleen bevatten — maar vooral daden. Jezus gaf altijd daden. Zijn Woord was Daad. Wij christenen moeten met daden onze boodschap verstaanbaar maken. Niet over de ziel babbelen, geen geheimtaal gebruiken — maar voor het heil van onze medemens werken.

—o—

En zeg nu niet te gauw, beste lezer, lieve lezeres: dat lijkt wel een gereformeerde preek. Alsof een preek pas naar de Schrift is, wanneer hij het stempel gereformeerd verdient. Onze predikant preekt niet gereformeerd, is veeleer door John Knox gevormd, maar verstaat vooral de Bijbel goed en dat is niet óns monopolie. Daarom is het voor mensen, die gereformeerd gepokt en gemazeld zijn, zulk een gezonde uitbouw om een levensperiode mee te maken, als welke ons beschoren is. We varen daar wel bij.

We waren vanmorgen met nog geen veertig christenen bijeen. En daar waren diverse gasten bij, holidaymakers zagezegd. Een van de gasten, een statig heer, zat met zijn ega voor in de kerk. Hij was vroeg aanwezig, las voor de dienst uit het Boek, hield de Bijbel in de hand tijdens de preek, zong alle gezangen voortreffelijk mee en ... knielde bij het gebed.

Zo was ook hij een leesbare brief: een hoogkerkelijk man, lid van de Anglicaanse kerk, meelevend en vooraanstaand. Later viel op dat onder zijn paarse trui een omgekeerd boordje verscholen ging: hij was dus wat men noemt een geestelijke. En — och ja, dat had u kunnen weten, maar daar was u niet op verdacht — de paarse kleur van zijn trui gaf aan, dat hij een bisschop is. Jawel, een Anglicaanse bisschop in ons nederig kerkje. Onder het gehoor van onze kleine ds MacVean. Vandaar dat die zich aan het begin een paar maal vergiste ...

Maar intussen — we liepen achteraf de dienst nog eens door met de ogen en oren van een bisschop uit een der grootste steden in het Zuiden — heeft deze Hoogwaardigste Heer een onvervalste Bijbelse preek mee-

Vervolg van pagina 283

BIJBEL EN (GESCHIEDENIS)WETENSCHAP

gese van op historische gebeurtenissen van toepassing geachte bijbeltexten. Zogezien zou christelijk strafrecht gelijk zijn aan neutraal strafrecht plus het oog-om-oog en tand-om-tandbeginsel (Ex. 21 : 24) en christelijke biologie gelijk aan neutrale biologie min de evolutieleer (Gen. 1 e.v.). Christelijk is dus een plus-verschijnsel: een neutraal iets plus exegetische bijbeltexten.

Het is niet moeilijk om in de geschiedenis van het Christendom in Nederland voorbeelden te vinden van zgn. principiële optreden met gebruik, dus misbruik van bijbeltexten: slavernij, vrouwenkiesrecht, inenting, leerplicht, zingen van gezangen, de vrouw in „het” ambt, enz. Het trieste is dat dit misbruik juist zo veelvuldig voorgekomen is in orthodoxe kringen en kerken. Daar waar men juist de bijbel hoog wilde houden (reactie op de vrijzinnigheid??) heeft men de bijbel te vaak gedegradeerd tot een soort encyclopedie en heeft men — onbewust — meegewerkt aan de infiltratie op christelijk erf van een zgn. neutralistische wetenschaps- en maatschappijvisie, die van Grieks-heidense afkomst en gekristalliseerd is door het humanisme van de Verlichting.

We zullen een heel stuk zuiniger moeten zijn met het woord „christelijk”. We zullen ons opnieuw moeten bezinnen op de plaats en de inhoud van de bijbel. Artikel VII van de NGB draagt als opschrift: „volkomenheid der H. Schrift om alleen te zijn een regel des geloofs”. Als wij — mensen — echter menen allerlei zaken met behulp van bijbeltexten tot geloofszaken te kunnen maken, dan zitten we aan de voeten van de Verlichtingsfiloso-

fen die hun hart gericht hebben op de autonome mens. Als we geschiedenis niet langer geschiedenis noemen, recht niet langer recht, psychologie niet meer psychologie — wetenschappen die hun ontstaan en bestaan danken aan Gods scheppingsarbeid — als we deze en andere wetenschappen geheel of gedeeltelijk tot geloofszaken „maken”, dan treden we op als (op)schepper. Dan gaat men ondanks goede bedoelingen tegen God in.

Iedere Christen make zich zorgen want uiteindelijk weet hijzelf wel dat bovenvermeld plus-verschijnsel in ons gebakken zit. Het zal moeite kosten om het in te zien en te erkennen en nog meer moeite om er van los te komen. Stichtelijk bijgeloof is vaak taaier dan waar geloof.

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (20)

De vorige keer sprak ik over het Heilig Avondmaal. We noemen het een sacrament, evenals de Heilige Doop. Naar mijn overtuiging hebben wij de sacramenten als „heilige zaken” al te zeer apart gezet ten opzichte van de verkondiging van het Evangelie. Mogelijk vierden we daarom het H.A. maar 4 maal per jaar? Was daarom ook de stemming over het algemeen meer somber dan blij? Waren we soms bang ons aan het Heilige te branden? Ideaal is het dunkt mij elke maand het Avondmaal te gebruiken.

gekregen — zonder veel liturgisch gescharrel. Laten we hopen dat hij er in stilte Amen op gezegd heeft. Niet dat we er aan twijfelen — maar hoge kerkelijke functies zijn zelden een waarborg voor practiserende christenen geweest.

We hebben eens zulk een Hoogwaardige gekend — lang geleden. Het was in de tijd, dat we wel eens ondoordacht en meedogenloos konden schrijven. We hadden die Hoogwaardige publiek met de pen aangevallen, omdat hij er onzes inziens publiek ergerlijk naast geweest was. De man schreef ons een boze brief. Ging niet op onze argumenten in, maar beklagde zich over onze toon. En dat tegenover iemand, die in de dienst des Heeren een . . . veteraan was! schreef hij. Dat woord veteraan kwam er pas uit nadat hij een ander woord had doorgestreept. En een doorgestreept woord — dat weet u toch uit ervaring? — vraagt meer aandacht dan het vervangend woord. We hebben er dus op gestudeerd, met lamp en loep, totdat bleek dat de man zich aanvankelijk *oudgediende* had genoemd.

Denk eens na. Een oudgediende is een soldaat die uitgediend is, die niet langer hoeft te dienen, voor wie de dienst afgelopen is. Maar een veteraan is een oudere soldaat, die naar keus kan blijven dienen dan wel zijn ontslag nemen. Proeft u het verschil? Het verschil van een gekloofd haar, zou wijlen dr J. Ridderbos zeggen. De Hoogwaardige man bedoelde blijkbaar, dat hij zijn „brief” nu vaak genoeg voorgelezen had; dat het verder aan de lezer lag om te begrijpen of niet te begrijpen. En misschien had hij van zijn standpunt gelijk. Maar wij hebben van zijn open brief begrepen, dat je hoge mensen niet mag aanblaffen als ze kwetsbaar zijn.

—o—

Na de kerkdienst zaten we aan de koffie na te babbelen over de preek van de open brief. Wat de een woordelijk verstaan heeft weet de ander soms op zijn Bijbelse plaats te zetten. Zo kun je elkaar aanvullen en vooruit-helpen. En toen we samen de preek in het Nederlands gereconstrueerd hadden ging de bel.

Binnen kwam . . . onze vriend Callum, in Schotse kilt gekleed, stralend als gewoonlijk en in zijn hand een Chinese schotel met twee opgemaakte vogels: grouse! Een delicatessen uit de jacht. Panklaar, gevuld met alle bijbehorende zaken, opgebonden met lintjes, versierd met een takje bloeiende heide, en met het beste recept dat zijn vrouw kende.

De grouse — dat weet u? — is een jachtvogel, paars van kleur, in grootte zo tussen patrijs en korhaan, familie van deze, alsook van de kwartel of kwakkel of wachtel; een hoenderachtige vogel, die speciaal in het Britse eilandrijk veel voorkomt en die van 12 augustus af door alle staats-

lieden en belangrijke mensen wordt bejaagd. Men zegt wel eens dat dit land van 12 augustus af elk jaar enkele weken onbestuurbaar en weerloos is. Als je in de heide een klucht grouse opstoot gaan ze knorrend de lucht in, vliegen met ratelende vleugelslag en enorme vaart weg en vallen spoedig weer ergens in. Er is een Engels werkwoord grouse, dat knorren betekent. Maar wie een grouse op zijn bordje krijgt vergeet te knorren — of het moest van louter vleselijk genoegen zijn.

En Callum — ja waarom ook niet even aandacht aan hém besteed? Zijn naam komt van Colomba, de eerste apostel van dit gewest. Callum is een voorbeeldige Schot: vriendelijk, gastvrij, dankbaar, trots op zijn voor-geslacht, betrouwbaar in zijn werk en een beroepsjager en -visser. Hij heeft ons al eens op de zalm genodigd. Hij heeft ons al een reebok te schieten aangeboden. Hij heeft ons al eens op de hertenjacht genodigd. En bood ons een korhaan voor afschot aan. Maar even vrijmoedig weet hij ook onze hulp in te roepen om een paar geschoten herten mijlen ver uit de bergen te halen, of om ons aanhangwagentje te lenen.

Zo is een goede Schot: klaar staan voor vrienden en hun hulp inroepen zonder te blozen. Dat is trouwens aan hem te zien. Want behalve open ogen en een zwarte snor draagt hij de tartan van de MacFarlane's, wier papieren tot de 13de eeuw teruggaan. Zodat zijn wollen plooirok in hoofdzaak steenrood is, met strepen van groen en blokjes van blauw. De symbolische plant van deze clan is de ook in Nederland bekende cran-berry.

Callum draagt vrijwel altijd de kilt; vaak een versleten exemplaar van zijn voorvaderen, soms de mooie zondagse. Boven zijn steenrode rok heeft hij een versteld maar nog altijd nauwsluitend vest. Aan zijn ellebogen draagt hij leren slijtlappen. Om zijn middel hangt een riem met de herentas of sporran, die mede dient om opwaaien van de rok te voorkomen. Hij heeft blote, stevige knieën. Daaronder ruige wollen kousen. Zijn voeten gaan in lage schoenen, met sierlijk gekruiste enkelbanden.

Als hij koffie met ons drinkt babbelt hij over alle goede menselijke zaken, zal nooit iets onaardigs over een afwezige zeggen, verheugt zich met ons over onze internationale vriendschap en spreekt onbevangen over onze Heiland. Callum is lid van de Katholieke kerk, een minderheidsgroep in dit land. Hij voedt zijn kinderen voortreffelijk op, komt trouw naar de mis, heeft een madonna tot vrouw gekozen welke hij eert en bemint, en is in zaken eerlijk tot de bodem.

Ook hij, Callum, is een leesbare brief. Hij kan luisteren, hij kan spreken, hij is open en hij is een man van daden. Ook hij is beschreven door Gods Geest en hij wil dat weten.

Het zichtbare Evangelie bij het hoorbare Woord. Voor de gelovigen is het Avondmaal even heilig als het Woord van de HERE en het Woord even heilig als het Avondmaal.

In verband daarmee wil ik ook iets zeggen over de zogenaamde Voorbe-reiding en de Zelfbeproeving en het feit, dat velen niet durven toegaan tot de Tafel des HEREN. Laat ik beginnen met te vertellen, wat ik eens beleefde met een hervormd collega. Hij was legerpredikant en werkte in 1939 onder de militairen, die in V. gelegerd waren. Hij kwam nogal eens bij ons in de pastorie. Op zekere tijd, tegen Pasen denk ik, vertelde hij, dat de volgende zondag een vijftigtal jongens en meisjes zouden worden „aangenomen”. Zo noemde hij dat. Bij navraag bleek, dat hij aan deze jongelui ongeveer dezelfde vragen zou stellen als ik. Feitelijk zouden zij dus hun geloof belijden voor God en de gemeente. Het was mij bekend hoe de „ligging” van die gemeente was. En vroeg hem hoevelen van die jonge mensen bij de volgende viering van het Avondmaal zouden „aan-gaan”? Zijn antwoord was: misschien vijf. Ik kan mij vergissen in het preciese getal, maar 10 waren het er zeker niet.

Enigszins verwonderd vroeg ik hem, of hij dat niet vreemd vond? Op de ene zondag geloofsbelijdenis afleggen en de volgende zondag hun geloof eigenlijk loochenen. Zijn weerwoord was, dat ik dat niet zo moest zien. Voor hun besef was „aangenomen worden”: mondig lid van de kerk worden. Dan mogen ze stemrecht ontvangen en bijdragen voor de kerk geven en ze hoeven niet meer naar de catechisatie.

Toen zei ik weer, dat hun toch werd gevraagd of zij geloofden in de Here Jezus? Dat ontkende hij niet, maar volgens hem was er meer nodig om waardig het Avondmaal te vieren. Bij de voorbereiding waarschuwde hij ernstig niet zo-maar aan het Avondmaal deel te nemen. Men zou zich een oordeel kunnen eten en drinken!

Toen ik weer: maar wat is er dan meer nodig dan oprecht geloof in de Here Jezus als hun Heiland? Zijn antwoord was, dat het nodig was dat

iemand wedergeboren was of krachtdadig bekeerd en dat men daarvan getuigenis kon afleggen. Het Avondmaal was toch alleen maar voor de uitverkorenen? Ik trachtte hem duidelijk te maken dat hier misverstanden waren omtrent wedergeboorte en bekering en uitverkiezing. En dat er van deze manier van „aanneming” en geen Avondmaal vieren iets niet klopte. Van tweeën één: of ze spraken die ene zondag maar wat onwaarheid en moesten dan wel wegblijven; of ze verklaarden naar waarheid, dat ze in de Here Jezus geloofden. Maar dan behoorden zij ook aan te zitten aan de Tafel van de HERE.

Overtuigd heb ik hem niet. Hij erkende wel, dat er wat scheef zat, maar zo was de praktijk nu eenmaal in die gemeente geworden. Het zal daar wel bij het oude gebleven zijn. Ik ben van mening, dat er niet maar wat scheef zat, maar dat er niets van deugd. En als er nog gemeenten zijn van deze praktijk, dan moet nog gezegd worden: daar deugt niets van. Laat ik er aan toevoegen, dat ik niet hard wil oordelen over jonge mensen, die in deze toestanden zijn opgevoed en onderwezen. Zij weten niet wat zij doen, vermoed ik. Maar of wij over voorgangers ook zo mild moeten oordelen? Mogelijk is tot hun verontschuldiging aan te voeren, dat in vrijwel heel de „Geref. Gezindte” er een zekere angst is gekweekt voor het Heilig Avondmaal. Gedurende eeuwen. En wat er eeuwenlang is inge-pompt is er niet maar één-twee-drie weer uit te pompen.

We mogen er van uitgaan, dat jonge mensen, die Belijdenis willen afleg-gen, hun Geloof belijden. Dat is immers de kern van de vragen, die hun worden gesteld en waarop zij met Ja antwoorden? Ze belijden, dat zij de leer of het Evangelie, dat hun is verkondigd, voor waar houden en er-kennen als de leer der zaligheid. Dat zij Gods beloften geloven en toegang vragen tot het Heilig Avondmaal. Dat zij zich voor God verootmoedigen vanwege hun zonden en het leven buiten zichzelf in Jezus Christus zoeken. Dat het hun verlangen is God de HERE lief te hebben en te dienen naar Zijn Woord, de wereld te verloochenen, de oude natuur te doden en god-

vrezend te leven. Als iemand op die vragen niet met Ja kan antwoorden moet hij of zij het ook niet doen. Maar we mogen toch aannemen, dat men niet alleen met de mond, maar ook met het hart Ja heeft gezegd? Komt later iemand tot inzicht niet meer te geloven en eigen ellende niet te kennen en geen lust te hebben om de HERE te vrezen, dan kan en mag zo iemand vanzelf de dood des HEREN niet verkondigen.

Maar zolang als iemand uit het geloof in Gods genade blijft leven, dan mag en moet hij de dood des HEREN verkondigen. Dat beveelt de Here Jezus toch Zelf? Hij heeft toch al zijn discipelen en discipelinnen gezegd: Doet dat tot Mijn gedachtenis? Wie in Hem gelooft kan dat bevel toch niet naast zich neer leggen? In het formulier voor de viering van het H.A. wordt trouwens hetzelfde gevraagd als de inhoud van de vragen, die gesteld worden bij het afleggen van Geloofsbelijdenis.

Iemand zal mogelijk tegenwerpen, dat er in dat formulier méér wordt gevraagd dan of men in de Here Jezus gelooft. Inderdaad voor de Zelfbeproeving worden meer vragen gesteld. Kort samengevat is het dit:

- 1e Of iemand zichzelf mishaaft en zich voor God verootmoedigt.
- 2e Of hij Gods vaste beloften gelooft.
- 3a Of hij gezind is oprecht God lief te hebben en de naaste tevens.

Het formulier zegt het wat breder, men was vroeger wat breedsprakiger dan tegenwoordig. Maar de kern is toch: geloof je in de Here Jezus? Dát is wat men zou kunnen noemen: de hamvraag. En dat toch met het volste recht? Dat heeft de Here Jezus toch Zelf gezegd? „Wie in Mij gelooft heeft het eeuwige leven en komt in de verdoemenis niet.” En dan de meest bekende tekst van de Schrift Joh. 3 : 16: „Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft niet verderft maar het eeuwige leven heeft.” En om nog één tekst te noemen: „Het geloof is een vaste grond der dingen die men hoopt en een bewijs der zaken, die men niet ziet.” Er zouden veel teksten aan toe te voegen zijn maar dit is dunkt mij genoeg.

Er staat niet, dat het een machtig groot of sterk geloof moet zijn. De Heiland zegt zelfs, dat een geloof als een mosterdzaad grote dingen kan bewerken. Het is ook niet zo, dat het geloof zó vast moet zijn, dat het nooit van wankelen weet. We kennen allen de geschiedenis van de bezeten knaap, die door de discipelen niet kon worden genezen. Het gesprek met de vader van het kind eindigt met de uitroep: „Ik geloof Here, kom mij te hulp in de strijd tegen mijn ongelovigheid.” En dan zegt de Here Christus niet, dat zulk een geloof Hem niets waard is, maar dan geneest Hij de jongen.

Wie heeft er nu niet wel eens tegen kleingelovigheid en ongelovigheid te strijden? Abraham geloofde God, zo staat er, maar wel tégen hoop op hoop. Tégen hoop, d.w.z. tegen alle schijn der verwachtingen in. Hij had, naar de mens gesproken niets meer te verwachten. Maar God had hem de belofte gegeven van een echte, eigen zoon en een groot nageslacht. En dan staat er: Hij geloofde God. Die was machtig te doen wat Hij had beloofd.

Welke gelovige zou niet z'n momenten of tijden van twijfel hebben? Er is gezegd: Wie nog nooit getwijfeld heeft, heeft nog nooit echt geloofd. In z'n algemeenheid zal dit wel niet waar zijn, maar er zit wel wat in. Het zijn zulke machtige, ongelooflijk heerlijke zaken, die de HERE ons in het Evangelie belooft: Vergeving van al onze zonden. Hoe groot en veel ze ook waren. „Wie zijn zonde belijdt en laat, die zal barmhartigheid verkrijgen.” Al was hij een moordenaar, zoals die aan het kruis. Al was zij een hoer, zoals de Heiland er ontmoet heeft. Denkt maar aan de vrouw uit Joh. 8. De rabbiën wilden haar wel stenigen en alle Farizeeën zouden graag meedoen. Maar waren zij dan zonder zonde? Wie durft, als het er op aan komt, de eerste steen werpen? Natuurlijk was het slecht wat zij deed. Maar de Zaligmaker is in de wereld gekomen om zondaren te redden. Hij zei tot haar, dat Hij haar niet veroordeelde. Wel voegde Hij daaraan toe: „Ga heen en zondig niet meer.” Is dat alles eigenlijk niet ongelooflijk?

Als we verder om ons heen kijken in de wereld van heden, naar de toestand van wereld en christenheid, zouden we dan nooit kunnen twijfelen aan wat de Schrift zegt, dat God Liefde is? Kan Hij dan zulk een wereld toelaten? Waarom toch die concentratiekampen met helse toestanden? En al die rampen van oorlog en overstroming en hongersnood enz.? Zeker, we weten het, dat alles is de schuld van God niet. Noch van de Here Jezus. De schuld ligt bij de duivelen de boze machten en van heel de mensheid waartoe wij ook behoren. Maar toch: Is God wel Liefde?

Het geloof overwint die twijfelvragen wel weer, als het ziet op de Liefde van God, geopenbaard in de gave van Jezus Christus. Maar het is een geloof van „Nochtans”. Ondanks alles wat er tegen op komt.

Mogelijk zal iemand zeggen: Maar is dat niet al te eenvoudig en gemakkelijker? Is er dan geen wedergeboorte nodig? Heeft de Here Jezus niet tegen Nicodemus gezegd, dat hij zonder wedergeboorte het Koninkrijk Gods niet zou zien? Is er ook geen bekering nodig?

Ja zeker. Maar hoe worden we wedergeboren en hoe komen we tot be-

kering? Door een waar geloof! Door geloof in de Zaligmaker. Door volkomen op Hem te vertrouwen en van Hem alle goeds te verwachten. Door het leven en de zaligheid buiten ons zelf in Hem alleen te zoeken. Dat is zo duidelijk als het licht van de zon, uit Joh. 3 : 16. Want daar staat: „Opdat ieder, die gelooft in Hem het leven mag hebben.” Hoe komen we dus aan het leven van wedergeboorte of bekering? Door geloof in Jezus Christus. Sommigen, mogelijk velen, hebben gezegd: Eerst moet ik tot leven komen en dan zal ik geloven. Maar de Waarheid Zelf zegt: Geloof en gij zult leven.

Ja, hoor ik iemand zeggen: Maar iedereen kan wel zeggen, dat hij gelooft. Doch is het een echt, een waar geloof? Er zijn zoveel kerkmensen, die het wel „geloven”. Maar ze leven helemaal niet als echte gelovigen. Ik zou zeggen: Oordeelt nu eens niet over anderen. Maar blijf bij u zelf. Ieder zal immers eigen pak dragen? Welnu: gelooft u zelf niet oprecht in de Here Christus? Geloof u alleen maar wat de kerk gelooft? Zo was het vaak in de roomse kerk der Middeleeuwen. Mogelijk nu ook nog in vele kerken. Er waren — en er zijn mogelijk nog — velen, die niet wisten wat ze geloofden. Zij zeiden: Vraag dat maar aan de pastoor. Dat noemde men een „mijnwerkersgeloof”. Die waren te onontwikkeld om te weten wat ze geloofden. Hebt u zulk een geloof? Geloof u alleen maar, omdat het u zo altijd voorgehouden is? Loopt ge alleen maar zo'n beetje mee? Blijkt uit niets dat uw leven anders is dan dat van een man van de wereld? Of moet ge zeggen: Als u eens wist hoe ik m'n leven verzondigd en verknoeid heb?

Als dit laatste waar is dan zeg ik met overtuiging: Al was het honderd maal erger, dan nog roept de Here u toe: „Heden zo gij mijn Stem hoort, kom tot Mij en Ik zal u rust geven.” De Heiland is niet gekomen om vrome mensen te redden. Of jongens en meisjes, die nooit een oortje versnoept hebben. Hij is gekomen om zondaren te roepen tot geloof en bekering.

En als gij een soort „mijnwerkersgeloof” hebt, dat met echt geloof niets te maken heeft, dan roept de Here ook u toe: Komt tot Mij. Ik ben genadig en barmhartig en groot van goedertierenheid. Leeft van mijn genade. Die genoeg is voor allen, in leven en sterven. Dan komt het met uw leven ook terecht. Dat leven is nog niet volmaakt, niet perfect. Het leven uit geloof is een leven van vallen en opstaan, van twijfel en overwinning. We komen aan het Avondmaal niet als zus of zo vroom. Maar als zondaren en zondaresen, die de Heiland niet kunnen en niet willen missen.

A. W. BIERSTEKER — MAARSSSEN

Techniek: zin, onzin of waanzin?

We pakken de draad weer op.

Allereerst even een 'familiaal' krabbeltje. Ik wil u graag vertellen waarom u vorige week tevergeefs hebt uitgezien naar een vervolg. Daarmee vul ik n.l. tegelijkertijd aan, wat nog ontbrak en wel moest ontbreken aan mijn eerste OPBOUW-schrijfsel 'een eenzijdige kennismaking'.

Toen schreef ik dat ons gezin 2 kinderen telde. Welnu, dat zijn er inmiddels 3. De laatste, een zoon, heet Remy (klemtoon op de 2e lettergreep). Volgens ingewijden stamt deze naam af van ofwel 'remedius' (= 'helper'; denk aan ons woord remedie) ofwel 'remigius' (= 'roeier'). U zult begrijpen dat wij voorkeur hebben voor de eerstgenoemde afleiding.

Nu over naar de techniek. Nee, nog niet . . . ik vergat nog wat — heel wat zelfs: moeder en kind maken het goed.

Op het eerste deel van 'techniek: zin, onzin of waanzin?' kwam een reactie binnen m.b.t. de verwijzing naar de tekst van Hosea (Mijn volk gaat te gronde door gebrek aan kennis).

De schrijfster stelde — terecht! — dat het in het boek Hosea bij de woorden 'kennis' en 'kennen' telkens gaat om 'de kennis' ('het kennen') van God. Door gebrek aan

dát kennen gaat het volk te gronde. Het 'gebrek aan kennis' in Hosea heeft weinig te maken met onwetendheid — waarover ik schreef.

Ik ben blij met deze opmerking. Die heeft me erbij bepaald, dat ik de term 'onwetendheid' beter niet had kunnen gebruiken om aan te geven wáárdoor de idee van een neutrale techniek zovelen — ook christenen — kan beheersen. Weliswaar heb ik in het artikel deze 'onwetendheid' gekoppeld aan 'gebrek aan bezinning', maar daarmee maakte ik niet alles goed; te

zeer had ik al een bepaalde sfeer opgeroepen.

Daarom kort wat notities over 'kennis' en 'kennen'.

1. Inderdaad heeft 'kennis' of 'kennen' in de Bijbel dikwijls betrekking op de kennis van (niet: over!) God.

2. Dat is echter niet alleen of uitsluitend een religieus kennen; ook in ons alledaagse doen en laten blijkt de kennis van God, ik denk aan:

'Ken Hem in al uw wegen, dan zal Hij uw paden recht maken' (Spr. 3 : 6);

en ook in ons denken, weten en kennen komt de kennis van God tot uiting, dan denk ik aan:

De vreze des Heren is het begin der kennis. (Spr. 1 : 7).

3. 'Kennen' in de Bijbel is een 'vol' kennen, met ogen, oren, handen en voeten... met alles wat in, op en aan je zit. Kennen als totale en complete mens.

De Bijbel kent geen aparte levens-kamertjes voor de ziel, voor het hart, voor het verstand etc. Die boedelscheiding is later bedacht, door afvallige mensen.

4. De aangehaalde tekst over de vreze des Heren als begin der kennis (of 'der wijsheid' - zie Job 28 : 28, of 'des verstands' - zie Spr. 9 : 10b, of 'des inzihts' - zie Ps. 111 : 10, vgl. Hosea 4 : 14) betekent — denk ik — dit:

als je God kent (vreest) dan begint het pas, dan gaat de wereld voor je open, dan ontplooit je leven, dan zie je alles met andere ogen, dan ken je pas echt en helder en fris.

5. 'Kennis' in de Bijbel BEGINT bij de overgave aan God; maar BEHOORT ook telkens bij Hem TE EINDIGEN... en daarna schort het heden ten dage!

6. In de Bijbel zijn 'kennis' en 'gehoorzaamheid' nauw met elkaar verbonden (zie Hosea)... maar de moderne mens gaat eerst kennis verzamelen via wetenschappelijk onderzoek e.d. en pas daarna vragen naar wat mag of wat niet mag... dan pas immers kun je gefundeerd oordelen — zo heet het.

7. Men onderscheid wel 'kennen' en 'weten':

Kennen doe je dan met heel je wezen,

weten zou slechts een zaak zijn van het verstand.

Het is voor mij de vraag of dit onderscheid houdbaar is; is het mogelijk om met je verstand iets te 'weten' buiten je wezen om?

Leef je dan niet in twee of meer werelden (elk met een eigen zin)?

8. Ik wil maar zeggen: als de Bijbel spreekt over 'gebrek aan kennis', dan heeft dat weinig te maken met wat wij gewoonlijk verstaan onder 'onwetendheid'.

9. Maar dat 'gewoonlijk' begrip heeft een onjuiste inhoud. Immers: het kennen van God heeft diepingrijpende gevolgen voor *al* ons kennen, voor ons inzicht in de werkelijkheid, in wat er gebeurt, in wat geoorloofd is en wat niet etc.... ook voor wat wij dan wetenschap (zogenaamd objectief en neutraal) noemen.

10. Ook — en dan komen we terug op het artikel over de techniek: het kennen van God leidt tot een andere kijk op de techniek (en haar zogenaamde neutraliteit); een bezinning, vanuit de omgang met God, op de vraag naar de aard en de plaats van de techniek leidt onherroepelijk tot een uitbannen van een idee dat de techniek neutraal (normvrij) zou zijn.

Waar die bezinning ontbreekt verslaat zo'n idee zijn tienduizenden. In die zin gaat een volk te gronde door gebrek aan kennis, nl. een kennis van God die *dóórwerkt* in *al* ons doen en laten — ook in onze techniek.

In die zin heb ik de verwijzing naar de tekst uit Hosea bedoeld.

Na deze uiteenzetting over Bijbels kennen, kan ik wat korter zijn over de oorsprong van de idee, dat de techniek neutraal zou zijn. Dát is namelijk het eigenlijke onderwerp van dit schrijfsel.

Als je nadenkt over de hedendaagse techniek, en je afvraagt hoe die geworden is wát ze nu is, dan valt verschil op te merken tussen moderne en klassieke techniek.

Vroeger — zeg maar: ambachtelijk, kleinschalig, handwerk, de hele productie in één hand (of in ieder geval: onder vrij direct toezicht van één man/vrouw).

Nu: methodische gepland — op basis van wetenschappelijke gegevens, zeer grootschalig, goeddeels gemechaniseerd of — nog verder — geautomatiseerd, een in mootjes gehakte productie.

Naar mijn indruk zou de idee van een neutrale techniek minder kans gehad hebben in vroeger dagen: de ambachtsman was ingesteld op het leveren van *diensten*; hij zal zich er derhalve eerder van bewust zijn geweest dat hij ook *behoorde te dienen*... en derhalve veel méér deed dan puur het maken van 'dingen' (een stoel bijv.) Hij verrichtte zijn werk voor anderen (hij kende die ander ook persoonlijk)... en als het goed was deed hij dat als voor

God (Ef. 6 : 5-9). En dat betekent enorm veel voor *wát* je doet en *hóe* je dat doet.

De moderne techniek zou veel van zijn angstaanjagende, benauwende en tyrannieke karakter verliezen, als veel meer mensen de techniek bedreven 'als voor de Here'. En dat is geen vrome spreuk!

Verder over de vraag naar de oorsprong van de neutraliteitsidee omtrent de techniek.

Bij de ambachtsman bestond weinig voedingsbodem voor die idee — naar mijn indruk. Bij de moderne technicus is er gerede aanleiding tot die idee.

1. In de eerste plaats hierdoor: de moderne techniek is op wetenschappelijke leest geschoeid. Een productieproces wordt onderworpen aan en gerealiseerd op basis van uitgebreid wetenschappelijk onderzoek. De pretentie van een neutrale, waarde vrije wetenschap (ook vrij van geloofs-vooronderstellingen) is a.h.w. 'automatisch' overgegaan op de moderne techniek.

2. Vervolgens heeft een hedendaagse technicus — als regel — weinig gelegenheid om het gehele productieproces, of het totale produkt, te overzien... hij maakt een onderdeel... hij is een rad in een groot uurwerk... hij kan nauwelijks beseffen wat er met het resultaat van zijn noeste arbeid wordt aangericht. Hij maakt slechts een knop, een bout, een deur, een raam... en wát valt daarover nu te zeggen met betrekking tot normen.

Zo zullen — tot voor kort — weinig Philips- en Daf-employees beseffen hebben, wat hun werk te maken heeft met energie- en milieubeheer.

Ik vraag me wel eens af of we niet nog veel meer van dergelijke kwesties over het hoofd zien... of we als christenen niet ziende blind zijn. Wij wéten toch van het voor God verantwoord beheren en ontplooiën van de schepping?! Hoe komt het dan dat we zulke problemen als energie- en milieubeheer pas sinds enkele jaren zijn gaan zien?

Alweer: de idee van een neutrale techniek heeft zijn tienduizenden verslagen, ook onder christenen.

Dát die idee ontstaan is, komt stellig door de overmoedige pretentie van de mens dat hij het wel even zal 'fiksen', dat hij best in staat is om zelf te bepalen wat goed is, wat kwaad... als we maar zorgen voor een goede 'kennis' — in de uitgeholde betekenis dan — van de natuur e.d.

Plato dacht af dat kennis deugd voortbracht; de moderne westerse mens denkt dat nog veel sterker, en is ook dienovereenkomstig gaan handelen. Daarin ligt de wáán-zin van de moderne wetenschap en de moderne techniek.

Volgende keer verder over 'normen' voor de techniek.

kerknieuws

PERSVERSLAG van de 6e zitting van de Landelijke Vergadering van afgevaardigden van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt buiten verband), gehouden op 26 augustus '78 in het vergadergebouw achter de Gereformeerde kerk te Wezep. (vervolg)

De praeses geeft vervolgens de voorstellen van de kerken van Zwolle en Bunschoten-Spakenburg in bespreking. Beide kerken stellen voor, dat de L.V. van Wezep de artikelen 1-30 van het Akkoord van kerkelijk samenleven in behandeling neemt en op één van zijn vergaderingen deze artikelen aanvaardt, óf, indien dit niet mogelijk is, op een binnen een jaar bijeen te roepen extra L.V.

De commissie-ds Mul c.s. stelt de vergadering voor, deze voorstellen niet te aanvaarden. Zij acht een weloverwogen behandeling van de art. 1-30 door deze L.V. door tijdgebrek en onvoldoende voorbereiding niet mogelijk. Een extra L.V. in 1979 tussen de L.V. van 1978 en die van 1980 zou volgens de commissie een te grote aanslag op mankracht en tijd betekenen. De commissie stelt voor, de art. 1-30 op de L.V. van 1980 te behandelen en daar door de KFK I te laten verdedigen.

In de bespreking wordt het woord gevoerd door de brs. ds Van Oene, De Boer, ds Visser, ds Versluis, ds Janse, Bosman, ds Van Tongeren, ds Van Keulen, ds Moggré en ds Bakker. Enkele sprekers verdedigen de voorstellen van Zwolle en Bunschoten. Over de zaken die de art. 1-30 verwoorden, zoals de kerkregering en de sacramenten, zijn we het toch eens? We hebben toch in de preambule uitgesproken naar Schrift en belijdenis te willen leven? Wekken we dan niet de schijn van vrijblijvendheid als we dit op de lange baan schuiven?, zo vragen zij. Voorgesteld wordt, door het moderamen of de KFK II te laten onderzoeken, of behandeling van deze artikelen op korte termijn mogelijk is.

Anderen stellen zich achter het voorstel van de commissie-ds Mul c.s. en pleiten ervoor om deze zaak niet te overhaasten. Er is weliswaar geen verschil van mening over de Bijbelse grondlijnen in de betreffende artikelen, maar wel over de praktische uitwerking en de formulering daarvan: beide vragen veel tijd. Het werk in de gemeenten moet voorgaan, zo wordt gesteld. Enkele brs. wijzen erop dat veel kerken de tekst van deze artikelen waarschijnlijk niet eens meer hebben, laat staan dat ze op de kerkera-den en regiovergaderingen goed zijn doorgesproken. Bovendien, betogen zij, als deze artikelen zo Schriftuurlijk en konfessioneel zijn, dan is er ook geen haast mee: dan leven we er immers naar?

Tegen het voorstel van de commissie-ds Mul c.s. om de KFK I met de verdediging van art. 1-30 te belasten wordt bezwaar gemaakt: Deze commissie is toch ontbonden? Kunnen alle leden ervan nu nog actief meewerken? Enkele oud-leden van deze commissie verzoeken niet opnieuw met een opdracht belast te worden en bepleiten de benoeming van een nieuwe

kommissie.

Uiteindelijk worden de voorstellen van de commissie-ds Mul c.s. aanvaard: onderdeel 1 - art. 1-30 niet op deze L.V. te behandelen - met 6 stemmen tegen, bij 3 onthoudingen, onderdeel 2 - geen extra L.V. in '79, maar behandeling in 1980 - met 5 stemmen tegen bij één onthouding. De commissie-ds Mul c.s. zal zich beraden op de wijze van voorbereiding van de behandeling van de art. 1-30 op de L.V. van 1980 en daartoe overleg plegen met leden van de KFK I.

Als voorzitter van de **Kommissie voor radio- en t.v.-zaken** deelt ds Van Oene mee, dat van het IKON bericht is ontvangen, dat m.i.v. 1 januari '79 aan onze kerken 3 uur radiozendtijd en drie kwartier t.v.-zendtijd kan worden toegewezen. De vergadering keurt het besluit van de commissie om met deze billijke toewijzing akkoord te gaan goed en machtigt de commissie de nodige verdere stappen te nemen.

Namens het moderamen stelt de 2e scriba voor, om aan de commissie voor contact en samenspreking met andere kerken op te dragen zich inzake ons verzoek om korrespondentie tot de **Dopperkerken** in Zuid-Afrika te richten. De vergadering gaat daarmee akkoord.

De volgende zittingen van de L.V. worden vastgesteld op 30 september en 28 oktober. Op de zitting van 28 oktober komen D.V. aan de orde: Nadere voorstellen voor de behandeling van art. 1-30 in 1980; de voorstellen inzake de liturgie, de vrouw in het ambt, ondertekeningsformulieren,

deputaatschap evangelisatie, attestatie-regeling en de problemen van kleine kerken.

Nadat de 2e praeses, ds Van Tongeren, is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de 6e zitting van de Landelijke Vergadering.

A. P. de Boer, 2e scriba

Utrecht-Centrum — Naar aanleiding van het beroepingswerk is na brede discussie door de kerkeraad besloten br. David Olivier aan de gemeente voor te dragen als bezoldigd lerend ouderling voor de tijd van twee jaar. De gemeente wordt hierover per brief nader ingelicht.

WIJZIGING INFORMATIEBOEKJE 1978

Het adres van ds O. Mooiweer is: Lasondersingel 105, 7514 BN Enschede, tel. 053-355749.

ADRESSEN

Scribaat kerk te Apeldoorn: B. van ommen, Jachtlaan 10, Apeldoorn. Scribaat kerk te Zwolle: D. M. Bakker, Margrietstraat 7, Zwolle, telef. 05200-13192.

TENSLOTTE — U wordt vriendelijk verzocht met **ingang van 1 oktober a.s. voorlopig** alle berichten, bestemd voor de rubriek Kerknieuws, te zenden aan het adres van de redactie: Ds K. Muller, Riouwstraat 59, 1521 SC Wormerveer.

nieuws uit breder kring

Enschede — De Christelijke Gereformeerde kerken te Enschede hebben aan de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt binnen verband) te Enschede om heropening van de samenspreking gevraagd.

Een nieuwe noodgemeente

Er is een syn. geref. noodgemeente Groot-Utrecht opgericht. Voor de diensten heeft men de beschikking gekregen over de Pieterskerk. Men heeft een brief gezonden aan degenen, die vroeger de diensten in de Geertkerk bezochten. Ook de lezers van „Waarheid en Eenheid” in Utrecht en omgeving zijn benaderd. De eerste diensten zijn zondag 3 september jl. gehouden. Er zijn thans veertig voorgangers, die diensten in noodgemeenten leiden. Gelijk bekend zijn er reeds noodgemeenten gevormd in Delft, Ede, Den Haag en Leiden.

E.O.-REGIO

In het kader van de actie „E.O.-regio” organiseert de Evangelische Omroep dit seizoen een groot aantal manifestaties in het hele land. Donderdagavond 5 okt. — Alphen aan de Rijn — Ned. Herv. Kerk, Pr. Marijkestraat 51, 8.00 uur. Zaterdagavond 7 okt. — Leiden — Groenordhallen — 7.30 uur. Donderdagavond 12 okt. — Dinxperlo — Ned. Herv. Kerk — 8.00 uur. Donderdagavond 19 okt. — Groot-Ammers — Ned. Herv. Kerk, 8.00 u. Donderdagavond 26 okt. — Haarlem, Geref. Kerk — Wilhelminakerk —

Gedempte Oude Gracht 61 — 8.00 u. De toegang is overal vrij! Men kan luisteren naar sprekers, zang en muziek!

HET CHRISTELIJK ONDERWIJS BEDREIGD

De Vereniging van bij het Onderwijs betrokken Christen Ouders, de VOCO, belegt op zaterdagmorgen 30 september a.s. een **openbare vergadering in Zwolle**, in de **Zuiderkerk**, Zuiderkerkstraat 31 te Zwolle. Aanvang 10 uur. Sprekers: Drs P. D. Hofland uit Haarlem zal spreken over de toenemende infiltratie van onbijbelse denkbeelden in het christelijk onderwijs, onder de titel: Het christelijk onderwijs in bezet gebied; Drs J. G. van der Land uit Groningen, bestuurslid van de VOCO, zal spreken over de mogelijkheden om als VOCO-leden te werken aan het behoud van het christelijk karakter van het onderwijs onder de titel: Wat kan en wil de Voco doen?

Iedere belangstellende van harte welkom.

Aanleiding tot oprichting van de VOCO was het feit dat in sommige christelijke scholen niet meer in alle opzichten wordt aangesloten bij de christelijke opvoeding die de ouders aan hun kinderen geven, en dat zelfs in sommige gevallen wordt afgebroken wat de ouders hun kinderen leren. Soms wordt de kinderen een beschouwing van Jezus Christus geleerd waarin we de Christus der Schriften niet meer kunnen herkennen.

Achtergrond van deze ideeën is de opkomende theologie van de revolutie, die als oorzaak van allerlei verkeerde toestanden in deze wereld niet de **zonde** wil erkennen, maar stelt dat de **maatschappelijke structuren** veranderd moeten worden.

Gelukkig zijn dergelijke ideeën op de meeste christelijke scholen nog uitzonderingen, maar wel wijzen allerlei ontwikkelingen erop dat deze uitzonderingen toenemen. We mogen als ouders niet passief blijven in een afwachtende houding, maar behoren als bijbelgetrouwe christenen samen met bestuurders en leerkrachten ons in te zetten voor het onverkort handhaven van het christelijk karakter van het onderwijs. Ter verwezenlijking van deze taak is de VOCO opgericht. De VOCO heeft als grondslag de Bij-

bel als het alleen gezaghebbende, door de Heilige Geest geïnspireerde Woord van God.

Men kan zich als lid van de VOCO opgeven of nadere inlichtingen vragen bij: Secretariaat VOCO, Postbus 8045, Groningen.

„Hij heeft ons gemaakt,
Hem behoren wij toe”.

Dankbaar en blij zijn we, dat God ons **LOUS, Maria Louise**, toevertrouwt.

Tom en Polien Fijan
Annemarije en Thomas

Utrecht, 21 september 1978
Julianaweg 142, 3525 VK Utrecht

CHR. SCHOOL VOOR MAVO URK

Waaierhoek 46
tel. 05277-1237

Het bestuur vraagt
voor zo spoedig mogelijk:

**een leraar
godsdienstonderwijs**

voor 19 lessen per week.

Onderwijservaring is vereist. Voor gegadigden met meerdere onderwijsbevoegdheden is het mogelijk dit aantal lessen uit te breiden tot een volledige week-taak.

De school is gehuisvest in een nieuw gebouw.

In de schoolvereniging wordt samengewerkt door leden van de Ned. Herv., Geref., Chr. Geref. en Vrijg. Geref. kerken.

Inlichtingen verkrijgbaar bij de directeur, tel. 1205 of bij de adj. dir. tel. 2218.

Sollicitaties zo spoedig mogelijk aan het bestuur, postbus 61, Urk.

Redaktieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist.
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
Leersum. Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

Uw vriend in de vreemde

**Contact Orgaan
Gereformeerde
Militairen en
Alleenstaanden**

Inlichtingen:
H. J. Bosch,
Hekselbrink 83,
Enschede.
Tel. 053-762272

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 - Zeist